

नामः~ जंगम ध्रुती नीलेश भाई

सेमेस्टरः~ 1st - SEM:-6

रोल नंबरः~ 148

PRN नंबरः~ COC 2025148

विषयः~ COC

पैपर डॉडः~ 101

पैपर नुं नामः~ Banking and finance

1. વિશિષ્ટ પ્રકારના ગ્રાહકો વિશે વિસ્તૃત નોંધ લખો.

જવાબ: (1) નાના ગ્રાહકો:

નાના કોગ છે ?

- ભારતમાં 18 વર્ષથી નાની હિંમતની વ્યક્તિને કાયદા દેહલ "નાના" કહેવામાં આવે છે (નાનાંગ મવજંભાંત્ય Act, 1876 અને નાનાંગ વોન્ટવલ્ટ Act, 1872 ની કલમ 11 પ્રમાણે)
- નાના વ્યક્તિ પોતાના નામે કુરાર કરી શકતા નથી, એટલે બેંકુ વ્યા પાળ પોતાના નામે એકલા ચલાવી શકતા નથી.

નાનાનું બેંકુ વ્યાનું કેવી રીતે ખોલાય ?

- વ્યાનું નાનાના નામે ખોલાય પણ તેના માતા-પિતા કે કોર્ટ દ્વારા નિર્માત ગાર્ડિયનની સલાખે ખોલવું પડે.
- વ્યાનાનું નામ લખાય સ્થા રીતે
- " માર્ટર રાહુલ શાહ (નાના) દ્વારા ગાર્ડિયન શ્રીમતી પર્વતીબેન શાહ "
- અથવા " મિસ કિષ્ટી પટેલ (નાનાંગ) by Father & Nephew વા વાવાનાંગ શ્રી મવેશભાઈ પટેલ "

18 વર્ષ પૂરા પાય ત્યારે શુ પાય ?

- જ્યારે નાની વ્યક્તિ 18 વર્ષની પાય છે.
- બેંકુ તેને પત્ર લખે છે કે " હવે તમે પુખ્ત પથા છો, નવુ RJC કો નથી સહી (ડાલેવાંગ ડાંગવનવે) આપવી પડે.
- જુનુ વ્યાનું બંધ કરીને નવું વ્યાનું ખોલવામાં આવે અથવા જુનું અથવા જુનું વ્યાનું જ પુખ્ત વ્યાનામાં ફેરવાય
- હવે ગાર્ડિયનની જરૂર નથી, બધું પોતે ચલાવી શકે.

મહત્વના નિયમો

- નાના પોતે લોન લઈ શકતા નથી.
- નાના બીજને લોન આપવાની ગેરંટી આપી શકતા નથી.
- નાના નોમિની તો લેવી શકે છે, પણ તેમાં 18 વર્ષ પછી જે મળે
- આ રીતે બેંકો નાના ગ્રાહકોના દિલોનું સુખ કરે છે એ કાવતરું પણ ચાલન કરે છે.

(2) સ્ખમલગ ગ્રાહકો :

સ્ખમલગ વ્યક્તિ કોણ છે?

- જે વ્યક્તિ વાંચી-લખી શકતા નથી અને પોતાનું નામ પણ લખી શકતા નથી, તેને બેંકગ્રાહકમાં Blind Person કહેવામાં આવે છે. આવી વ્યક્તિ સહી કરવાને બદલે સ્ખાંગળી ટીપો આપે છે.

સ્ખાંગળીના ટીપાના નિયમો (RBI અને બેંકોના નિયમ પ્રમાણે)

- પુરુષ - ડાબા હાથનો સંગ્રહો (Left Thumb Impression)
- સ્ત્રી - જમણા હાથનો સંગ્રહો
- ટીપું લીધા પછી બેંક કમ્પ્યારી લખે છે. Left Thumb

Impression of Shri. Kumbhaji Patel અથવા
Right Thumb Impression of Smt. Kumbhaji Desai

ખાતું ખોલવાની પ્રક્રિયા

- ડ્રોટો જરૂરી (ખાતું ખોલવાના ફોર્મ પર અને SS વાટ પર)
- સ્પોષ્ટમાં સ્પોષ્ટ 2 સમીક્ષા (વિનિષ્ક) જરૂરી જે લખના-વાંચના ટીપ
- વીડિયો RUC પણ કરાવી શકાય (એ ઘણી બેંકોમાં ફરજિયાત છે)

(3) અંધ ગ્રાહક :

- અભાગ વ્યક્તિથી વિલક્ષ્ય અભાગ - અંધ વ્યક્તિને બંન્ધમાં સંપૂર્ણ સ્વતંત્ર ગ્રાહક માનવામાં આવે છે.
- તે પાંચી-લખી શકે છે. (બ્લેલિમાં)
- તે સહી કરી શકે છે. (પોતાની નિયમિત સહી)
- કાયદા દેહન તેની કમતા પૂર્ણ છે.
- RBA ની સ્પષ્ટ સૂચના છે. " અંધ વ્યક્તિઓ સ્વતંત્ર રીતે બેંક ખાતા ખોલવા અને ચલાવવા માટે સંપૂર્ણ સક્ષમ છે."

ખાતુ ખોલવાની પ્રક્રિયા

- સામાન્ય ગ્રાહક જેવું જ ફોર્મ ભરાવે છે.
- સહી પોતે જ કરે છે. (જેવી રીતે કરના હોય)
- ફોટો અને KYC નોર્મલ
- એ વ્યક્તિ બ્લેલિમાં લખી-પાંચી શકતી હોય તો બ્લેલિ ફોર્મ પણ આપવામાં આવે છે.

ઉદાહરણ: 28 વર્ષના વિજયભાઈ ના પ્રોફેશનલ છે, જન્મથી અંધ છે. તેઓ NDFC બંન્ધમાં સંલગ્ન ખાતુ ખોલાવે છે → પોતે જ સહી કરે છે, ચેકબુક લે છે, નેટ બંન્ધિગ ચાલુ કરે છે. → બંન્ધ તેમને સહીન સીલર સાથે કામ કરવું નેટ બંન્ધિગ આપે છે. → ડેબિટ કાર્ડ પર બ્લેલિમાં લખેલું હોય છે.

ઉદાહરણ - 55 વર્ષના શંતાબેન (અંધ મહિલા) SBI માં FD કરાવે છે

(4) પરણિત મહિલા ગ્રાહક :

આજે પરણિત મહિલા 100% સ્વતંત્ર ગ્રાહક છે. તે પોતાના નામે ખાતું ખોલી શકે, ચલાવી શકે, લોન લઈ શકે, લોકર લઈ શકે - વધુ જ! પતિની પરવાનગી કે સહીની જરૂર નથી.

ખાતું કેવી રીતે લખાય છે? (વિકલ્પો)

આજે ૧૬% મહિલાઓ પોતાના નામે જ ખાતું ખોલાવે છે.

ખાતાનું નામ લખવાની રીત માત્ર પોતાના નામે	ઉદાહરણ	કયારે પસંદ છે?
પતિના નામ સાથે (પરંપરાગત)	Smt. Priyanka R. Shah	સૌથી વધુ વપરાતું (આધુનિક)
મંગલશૂત્ર નામ (કેટલીક જગ્યાએ)	Smt. Priyanka Rajeshkshi Shah	ગામડે કે જૂની મહિલાઓ પસંદ કરે છે.
	Smt. Priyanka Rajeshkumar Shah	ગુજરાત-રાજસ્થાનમાં લોકપ્રિય

• ઉદાહરણ 1 - હાઉસવાઈફ :-

૩૨ વર્ષની નેશબેન ઘરે જ છે, પતિ વિદેશમાં છે. તેમણે SBI માં ₹ ૬૦ લાખ હોમ લોન લીધી છે. -> ખાતું નામ: Smt Neha R. Patel -> લોન પોતાના નામે, પતિની સહીની જરૂર નથી.

• ઉદાહરણ :- 2 - બિઝનેસ વુમન :

સેવાબેન પોતાના બુટી પાર્ટર ચલાવે છે. MFC માં કરંટ ખાતું + ₹ ૨૦ લાખ ચોપરટુ

(5) પાગલ / માનસિક રીતે અસ્વસ્થ ગ્રાહક :

- (ગુજરાતીમાં - સરળ અને વાંચાઈ સમજૂતી + કોઈકરણો)
- 1 કાપદાહીય સ્થિતિ (ખૂબ મહત્વની)
- ભારતીય કુશર કાપદો (ગામંવક લગભગ Act, 1872-૭૯મ 11૬12) કદે છે. → જે વ્યક્તિ માનસિક રીતે અસ્વસ્થ નથી અને વસ્તુની સમજ નથી, તે કુશર કુરી શકતો નથી → સ્વીકારે તિનું બંધુ ખાતું સ્વીકારું સલામી શકાય નહીં અને નહું ખાતું પાલ ખોલી શકાય નહીં
- 2 બંધુને ભાગ વાચ તો શુ વાચ ?
- 3 બે બંધુને બબર પડે કે ગ્રાહક માનસિક રીતે અસ્વસ્થ છે, તો બંધુ તરત જ ખાતું ક્રીક (બંધ) ક્રો દે છે. - જુમા ન તો કાપડ

(6) મેઈન્ટ ખાતું અને તેના ધારકી :

મેઈન્ટ ખાતું શુ છે ?

- એક જ ખાતું જેમાં 2 કે તેથી વધુ વ્યક્તિઓનું નામ હોય અને તેઓ બધા માનસિક હોય. સૌથી વધુ પતિ-પત્ની, માતા-પિતા, દીકરી ભાઈ-ભાઈ, બિઝનેસ પાર્ટનર વચ્ચે વાચ છે.

भेदित् वाताना म मुख्य प्रकार

प्रकार

कोण यत्नावी शक्ति ?

(1) Either or survivor (E or S) शौची पद्युत्पत्तित

बंनेमापी डोई अड पल यत्नावी शक्ति

(2) And one or survivor वधा ड अड पल

वधा ड अड पल यत्नावी शक्ति

(3) Jointly / Jointly interest वधाअये वाताना मळीने

वधाानी सही जडरी

(4) former or survivor पडला व्यक्ति मुख्य

मात्र पडली व्यक्ति यत्नावे

मृत्यु पछी श्रु पाप ?

व्याडीनी व्यक्तिने श्यायुं जातुं मळी भव छे

जाडी रहला श्यायुं चिरने मळे

मृत्यु पछी पल वधाानी सही जडरी रह

पडली व्यक्ति भरी तो जीवने मळे

उदाहरण

1. पति - पत्नी डोई अड मरी भव तो जीवने तरत येता मळे
2. माता (76 वर्ष) मदीडरी माता भुवे त्यां सुधी अडला यत्नावे, पछी टोका।
3. जे वाद्युत्पत्तित विग्ननेस (जोअनाउ) बंनेनी सही पलर डोई अड नवीडन
4. दीडरी मजिता (विधवा जती दीडरी)

(7) પાર્ટનરશિપ ફર્મ ગ્રાહક :

1. પાર્ટનરશિપ ફર્મ શું છે ?

જે કે તેવી વધુ વ્યક્તિઓએ મળીને વિઝનેસ ચલાવવા માટે બનાવેલી સંસ્થા. ભારતમાં આ માટેના પાર્ટનરશિપ Act, 1932

2. બેંકમાં ખાતું કેવી રીતે ખોલાય ?

ખાતાનું નામ લખાય છે.
ફર્મના નામે

ડીદાદરલ

સ્વધવા

M/S Shreva Traders

(M/S = Messers = પાર્ટનરશિપ ફર્મનું ચિહ્ન)

M/S Patel Brothers

ખાતું ખોલવા માટે જરૂરી દસ્તાવેજ (ફરજિયાત)

દસ્તાવેજ

નોંધ

પાર્ટનર શિપ ડીદ
ફર્મનું PAN કાર્ડ

નોટરી કુશવેલી હોવી
ફર્મના નામે જ હોવું

GST સરટિફિકેટ

Shop Act / MSME / UDYAM

બધા પાર્ટનરનું RUC

Authority letter

કોણ ખાતું ચલાવશે તે

ફર્મની રજિસ્ટર્ડ ચોફિસનો પુરનો

લાઈટવિલ / રિન્ટ મી

(8) હિન્દુ અવિભાજિત કુટુંબ ગ્રાહક :

HUF શું છે ?

- હિન્દુ, જૈન, શીખ અને બૌદ્ધ કુટુંબ માટે જ છે
- સ્વેચ્છ અથવા " કાનૂની વ્યક્તિ " માનવામાં આવે છે
- સ્વામાં પૈતૃક મિલકત + કુટુંબની કુમાળીનો હામેરો થાય છે.
- ટેકસ રિટર્ન અલગ ભરાય છે, PAN અલગ હોય છે.

દસ્તાવેજ

નોંધ

HUF નું PAN કાર્ડ

HUF ડીડ (HUF deed)

કર્તાનું KYC (આધાર + PAN)

બધા કોપાર્શનરની વિશ્વક્રમતારીખ

કર્તાની ઘોષણા (Affidavit)

બંધકનું પોતાનું HUF ફોર્મ

HUF ના નામે જ હોયું એવું બોલેરી કુરાવેલી અથવા સ્ટેપ બેર પર

(કર્તા, પત્ની, દીકરી-દીકરો, પૌત્ર-પૌત્રી)
કે નહીં હોય અને કુટુંબ અવિભાજિત છે
SBI, HDFC, ICIC, AXIS બધી બેંક

(2) સ્વાર. વી. સ્વાઈની નાગાકીય નીતિ વિસ્તૃત રીતે સમમ્ભવી.

જવાબ: પ્રસ્તાવના:

• રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (RBI) ભારતનું કેન્દ્રીય બેંક છે, જે 1935 માં સ્થાપિત થયું હતું. તેનું મુખ્ય કાર્ય ભારતની સ્વાયંત્ર સ્થિતિ ભજવવાનું છે, જેમા નાગાકીય નીતિ એક મહત્વપૂર્ણ ભાગ છે. નાગાકીય નીતિ દ્વારા RBI સ્વાયંત્ર વૃદ્ધિ, મોંઘવારી ના નિયંત્રણ, રીઝર્વરી અને નાગાકીય ક્ષેત્રની સ્થિતિ પર સ્વચ્છ કરે છે. આ નીતિને RBI ની મોનિટીંગ પોલિસી ડિમીટી (MFI) દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે છે, જે 2016 માં સ્થાપેલી છે અને તેમા 6 સભ્યો હોય છે.

નાગાકીય નીતિ શું છે ?

નાગાકીય નીતિ એ એક સેવા સાધનોનો સમૂહ છે જેનો ઉપયોગ રાષ્ટ્રીય મધ્યસ્થ બેંક દ્વારા એકંદર નાલાં પુરવઠાને નિયંત્રિત કરવા અને સ્વાયંત્ર વિહારને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કરવામાં આવે છે.

નાગાકીય નીતિના પ્રકારો

1. વિસ્તારવાદી નાગાકીય નીતિ
2. સંકોચવાદી નાગાકીય નીતિ
3. નિષ્ક્રમ નાગાકીય નીતિ

આ ત્રણે નાગાકીય નીતિઓના પ્રકારો દેશના આંતરિક સ્વયંત્ર ઉપર અને સ્વચ્છ દેશો સ્વાયંત્ર સ્વાયંત્ર વેપાર ઉપર સ્વચ્છ-સ્વચ્છ સ્વચ્છો ઉત્પન્ન કરે છે.

1 विस्तारवादी नागाडीप नीति "जैसा वधारी, ज्वाड वधारी,
अपंतंत्र- शवावी"

उदाहरण

वर्ग

उद्देश्य

श्राधनीनी उद्योग

आधिष्ठ वृद्धि वधारी, वरिष्ठगारी वधारी, मंटीर

- रिपो रेट वधारी

- CRR/SLR वधारी

- OMO द्वारा बॉन्ड्स जारीदी

- रिपर्स रिपो वधारी

असर

- अमेरसरतरी - रीडगाग

- अरयवधे - उद्योग शाले

- जDP वृद्धि

भेषम

मोंधवारी वधी शडे (अेवधु पडतु पाप)

उदाहरण (2020)

COVID-19 मां रिपो रेट 4.00%

बुधी वधारी CRR 3%

2 10 लाख करोडनी विजविडिरी उमेराड

(2) अंडीयवादी नागाडीप नीति "जैसा वधारी, ज्वाड वधारी,"

उदाहरण

उद्देश्य

श्राधनीनी उद्योग

वर्ग

मोंधवारी निपंत्राग, अपंतंत्रनी "अोरवरी"

- रिपो रेट वधारी

- CRR/SLR वधारी

- OMO द्वारा बॉन्ड्स जारीदी

- रिपर्स रिपो वधारी

- અસર
- લેન મોઘવારી - અર્થ ઘટે
 - કુશ વાડો - માંગ ઘટે
 - મોઘવારી
- ભેખમ
- વૃદ્ધિ ધીમી પડી શકે

હાદાહરાગ (2022-23) મોઘવારી નં. 8 નં. પર -> રિપો રેટ 6.5
સુધી વધારાં OMO થી
૫ ટલાખ કુશોડ લેપી 5% નીચે આવે

(3) નદરથ બાલાકીપ નીતિ "સંતુલન મળવો- ન વધારો."

- લક્ષણ
- વર્ગન
 - હાદેશ્ય
 - સ્થિતિ
 - સાધના
- મોઘવારી અને વૃદ્ધિ વચ્ચે સંતુલન
જુવારે અર્થનંત્ર સ્થિતિ હીપ લેપી ~ યા. જી. ડી. પી.
- રેટમાં કોઈ ફેરફાર નહી
 - લિક્વિડિટી સ્થિતિ રાખવી
 - OMO/MSF નો મર્યાદિત ઊપયોગ

અસર

હાદાહરાગ (2025)

અર્થનંત્ર સ્થિતિ ગતિએ આવે
ઓક્ટોબર 2025 માં રિપો 6.501%
સ્થિતિ, લેપી ય. 8.1. જી. ડી. પી. નં.

બાલાકીપ નીતિના મુખ્ય હાદેશો

1. મોઘવારી નિયંત્રણ: RBI નો પ્રાથમિક હપેય યા. મોઘવારી
મળવવાનો છે. જેની + 2% ટોલન્સ છે. સા 2016 બાલાકીપ નીતિ
ફેમવર્ક હેઠળ નહીં પણ છે.

૨. સ્વાયંત્ર પૃદ્ધિ : GDP વૃદ્ધિને પ્રોત્સાહન આપવું, ખાસ કરીને નવજની પૃદ્ધિ સમયે
૩. નાણાકીય સ્થિતતા: બેંકોમાં પ્રજ્ઞની પર્ષાપ્તતા લિડિવિડી અને નાણાકીય ક્ષેત્રનું શ્રીયમ ઘટાડવું
૫. શેજગારી અને વિનિમય દર : શેજગારી વધારવી અને શપિપાના મૂલ્યને સ્થિર રાખવું

નાણાકીય નીતિના સાધનો

● રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (RBI) તેની નાણાકીય નીતિને અમલમાં મૂકવા માટે પ્રત્યક્ષ અને પરોક્ષ સાધનોનો ઉપયોગ કરે છે. આ સાધનો દ્વારા RBI લિડિવિડી (ચૈસાનો પુરવઠો), વ્યાજ દરો અને બેંકોની ક્રેડિટ આપવાની ક્ષમતાને નિયંત્રિત કરે છે.

૧. પ્રત્યક્ષ સાધનો - આ સાધનો ચૈસાના પુરવઠાને સીધુ અસર કરે છે અથવા અસર કરે છે અને

સાધન	વર્ણન	ઉદ્દેશ્ય	અસર	હિદાદરગ (૨૦૨૬)
રિપો રેટ	RBI બેંકોને ફેડા ગાળાની લાન આપે છે તેના પર વ્યાજ દર	મોઘવારી નિયંત્રણ વ્યાજ દરો નુ નિર્ધારણ	વધારે લાન કરોડોની લાને આપવી	૦.૬૦% (ઓક્ટોબર ૨૦૨૬ માં અવધાપેલ)
રિવર્સ રિપોરેટ	RBI બેંકો પાસે પી આતિલિડી નાણા લે છે	વખરમાં પી ચૈસા શોષી લેવા	બેંકોને RBI માં ઓછો ઘસડો કરે છે	૦.૨૬% (રિપો કરતાં ૦.૨૬% ઓછો)
કુશી રિઝર્વેશિયલ્સ	બેંકો અને મની કુમા રકમ દેડો RBI માં રાકડમાત્રા	બેંકોની ક્રેડિટ આપવાની ક્ષમતા વધારવી/વધારવી	વધારો - બેંકો માપી ઓછા વરાડો	૫.૬૦% (સ્થિર)
રેટરુટરી લિડિવિડી રેશિયો	બેંકો અને મનીને એન્ડ રામિ લાગે લિલિડિ નોટ્ડ	બેંકોની લિડિવિડી સુરક્ષાની ઘરાણાને નિયંત્રણ	બેંકોને સુરક્ષિત મના શિકાગ કરાવે	૧૮.૦૦%
માર્જિનેલ રેટિડિંગ ફેક્ટર	બેંકો ઇમરજન્સીમાં રિપોરેટ નોટ્ડ પર RBI પાસેથી લાન વધારે	લિડિવિડી કરોડોની માંમદ	બેંકોને અનિમહોષાપ આપે	૦.૭૬

(2) પરીણ સાધનો

આ સાધનો ક્રેડિટના વિતરણને નિયંત્રણ કરે છે અને ચોક્કસ

સાધન	વર્ગ	કાર્ય	કાર્ય
ઓપન માર્કેટ	RBI સરકારી	બંધમાં લિક્વિડિટી	ખરીદી - પેસા બંધમાં
ઓપરેશન્સ (OMO)	બાન્ડ્સ ખરીદી વેચ છે	વધારવી/ઘટાડવી	લિક્વિડિટી વધે વેચાણ
માર્જિનલ રિફવાઇમન્ટ્સ	ક્રેડિટ લીન પર ગીરવે મૂકવાની રકમ વધારવી	ચોક્કસ ચેકરોમાં ક્રેડિટ ઘટાડવી	રિપમ એક્સ્ટેન્ડમાં બંધમાં હોવ તો માર્જિન વધારવી
મોરલ સુએશન	RBI બેંકોને સાલદ/દબાણ આપે છે.	નીનિજી પાલન કરાવવું	નફાજિ ક્ષેત્રને વધુ લીન
ક્રેડિટ રેશિયો	RBI ચોક્કસ માર્કેટ ક્રેડિટ મર્યાદા	અનુપવચ્ચુક કાર્યામાં ક્રેડિટ ઘટાડ	લકઝરી કાર લીન પર મર્યાદા

(3) અન્ય મહત્વના સાધનો

સાધન	વર્ગ	કાર્ય	કાર્ય
લેક્ટવટિરી કોમિલિટી	રિપોર્ટ રિવરસું સમીક્ષ	રિપોર્ટ રિવરસું સમીક્ષ	રિપોર્ટ રિવરસું સમીક્ષ
ટમ રિપોર્ટ આપેલો	નગર દિવસની લીન	નગર દિવસની લીન	મધ્યમ ગાળની લિક્વિડિટી
વરિપેબલ રેટ રિપો	થલ વ્યાજ દર સાથે રિપોર્ટ	થલ વ્યાજ દર સાથે રિપોર્ટ	લેક્ટવટિરી શોપક

મોનેટરી પોલિસી કમિટી (MPIC)

- રચના : ગવર્નર (ચેરપર્સન) ડેપ્યુટી ગવર્નર અને ય નિમ્ણગતી (સરકાર દ્વારા નીમિત્તે)
- બેઠકો : વર્ષમાં 6 વખત (બે મહિને એક), જેમા નાણાકીય નીતિના રિજનલ્પુશન પર મતદાન પાવ છે.
- અંદાજિત નિર્ણય પ્રક્રિયા - મોટાભાગે દરેક વેલેશન ટાર્ગેટ્સ પર આધારિત, જેમા ચ્યાર્ટર્ડ ડેટા વિશ્લેષણ કુરવામાં આવે છે.
- સુપરસ્ટ્રક્ચર :- 2025 સુધીમાં, MPIC ની બેઠકોમાં મોંઘવારી અને વૈદ્યકર અસરો પર દખાન કોન્ક્રીટ વપુ છે.

નાણાકીય નીતિની વિવિધ અસરો

- નાણાકીય નીતિ એ કોન્ક્રીટ બેંક દ્વારા અપનાવવામાં આવતી નીતિ છે. જેમા પૈસાના પુરવઠા, વ્યાજદર અને કોલેટના પ્રવાહને નિયંત્રિત કરીને અર્થતંત્રને પ્રભાવિત કુરવામાં આવે છે. તેની અર્થતંત્ર પરની મુખ્ય અસરો નીચે મુજબ છે.

૧. ચ્યાર્ટર્ડ વૃદ્ધિ

- વિશ્વતરણકારી નીતિ - વ્યાજદર ઘટાડીને અને પૈસાનો પુરવઠો વધારીને શેકલ અને ખર્ચ વધે છે, જેનાથી GDP વૃદ્ધિ વાવ છે.
- સંકોચનરી નીતિ - વ્યાજદર વધારીને ખર્ચ અને શેકલ ઘટાડે છે, જે વૃદ્ધિને ઘીમી પાડે રાકે છે.

નાણાકીય નીતિની વિવિધ શ્રેણી

2. કુગાવો

- નીચા વ્યાજદરથી માંગ વધે છે, જેનાથી કુગાવો વધી શકે છે
- ઊંચા વ્યાજદરથી માંગ ઘટે છે, જે કુગાવાને નિયંત્રણમાં રાખે છે

3. બેરોજગારી

- વિસ્તરણકારી નીતિથી વ્યાજવાનો વધુ રોકાણ કરે છે, જેનાથી બેરોજગારી વધે છે અને બેરોજગારી ઘટે છે.
- સંકોચકારી નીતિથી રોકાણ ઘટે છે, બેરોજગારી વધારી શકે છે.

નાણાકીય નીતિની વિવિધ શ્રેણી

4. વિનિમય દર

- ઊંચા વ્યાજદરથી વિદેશી મૂડી આકર્ષાય છે, જેનાથી રૂપિય મજબૂત થાય છે.
- નીચા વ્યાજદરથી મૂડી બહાર પડે છે, જે રૂપિયાને નબળો પાડે છે.

5. રોકાણ અને બચત

- નીચા વ્યાજદરથી લોન સસ્તી થાય છે, જે રોકાણને પ્રોત્સાહન આપે છે.
- ઊંચા વ્યાજદરથી બચત વધે છે. પરંતુ રોકાણ ઘટે છે.

નાણાકીય નીતિની વિવિધ શ્રેણી

6. બેંકિંગ અને નાણાકીય સ્થિરતા

- CRR, SLR જેવા સાધનોથી બેંકોની લિક્વિડિટી નિયંત્રિત થાય છે.
- અનિ વિસ્તરણથી નાણાકીય સ્થિરતા

નાણાંકીય નીતિની સામાન્ય લોકો પરની અસરો
 નાણાંકીય નીતિ (RBI દ્વારા રેપો રેટ, CRR વગેરે ફેરફાર) સીધી રીતે બેંકોને
 અસર કરે છે, પરંતુ તેની અસર સામાન્ય લોકોના શ્રેણિદા મુવનમાં
 પણ પડે છે.

અસરનું ક્ષેત્ર	વિસ્તરણકારી નીતિ	સંકોચનકારી નીતિ
સ્રો અસરનું ક્ષેત્ર લોન અને EMI	વિસ્તરણકારી નીતિ (રેટ ઘટે) ડીમલોન/ડ્રાલોન અસવતી-EMI ઘટે (50 લાખની લોન પર 2500- 1000/મહિને બચત)	સંકોચનકારી નીતિ EMI વધે - બીએ વધે
બચત અને FD	બચત ખાતા/FD પરવાપ ઘટે- બચતનું વળતર ઓછું	FD પરવાપ વધે - વરિષ્ઠ નાગરિક ફાવે
ખર્ચ અને ખરીદી	સાસવતી લોન - ડ્રાઇવર, મોબાઈલ ખરીદી વધે	મોંઘવારી લોન -> ખર્ચ, બેંક ડેપોઝિટ
નોકરી અને આવક	વધવસ વધારો-નોકરીઓ વધે, પગાર વધારી	મંદી - છટકી, પગાર ફીઝ
દુગાવો અને કિંમતો	વસવસ્તુ મોંઘા - દાળ-શાકપાત્ર ના ત્રાવ વધે	કિંમત મત ઘટે - બજેટ માં સાહત
શરબાર/મ્યુચ્યુઅલ ફંડ	રોકાણ વધે - બમર કાલ્પે	રોકાણ ઘટે - બમર ઘટે

નાણાંકીય નીતિની વેપારીઓ પરની અસરો

નાણાંકીય નીતિ (RBI ના રેપો રેટ, CRR, ઓપન માર્કેટ
 ઓપરેશન્સ વગેરે) વેપારીઓને સ્ટોક, ડોમાડી,
 ફોરેક્સ, બેંક અને ડેપોઝિટ

અસરનું ક્ષેત્ર	વિસ્તરણકારી નીતિ	સંકોચનકારી નીતિ
બંધીક માર્કેટ	લોન સસતી - કુરો પરીટ નફો વધે - લુપ માર્કેટ	લોન મંગલરી - ખર બેર માર્કેટ
ડોમોસ્ટીક (ગોલ્ડ/રૂડ)	નીચરાટે - ગોલ્ડમાં વિકાલ વધે (ઇન્ફલેશન ઈજ)	ઠીચારેટ - ગોલ્ડ ઘટે, ફ્લુ-માંગ ઘટે
ફોરેકસ (INR/USD)	રૂપરિન્વલ્વો - એક સપો ફાવધો	રૂપરિ મજબૂત - ડોમોસ્ટીક ફાવધો
બોન્ડ/ડેટ માર્કેટ	બોન ડાવલી ઘટે - બોન્ડ ક્રિમલ વધે	પગલી વધે - બોન્ડ ઘટે
વોલેટિલિટી (VIX)	ઓછી અનિશચાનિત. લો વોલેટિલિટી	ઠીચી અનિશચાનિત લીલેટિલિટી

નાણાકીય નીતિની આયાત અને નિકાસકારી અસર

અસર

- નાણાકીય નીતિ મુખ્યત્વે વિનિમય દર વ્યાજદર અને સ્પષ્ટતાના માંગને પ્રભાવિત કરીને આયાત અને નિકાસ પર અસર કરે છે. તેની અસર વિસ્તરણકારી અને સંકોચનકારી નીતિ પર આધારિત છે.

1. વિનિમય દર અસર (પ્રાપચિત અસર)
 - વિદેશ મુડી બહાર વહે છે, જેનાથી સ્થાનિક કુલ્લી
 - નિકાસકારી માટે નિકાસ સક્તી ધાત છે. વિદેશી વસ્તુઓ
 - આયાતકારી માટે આયાત ઘટી ધાત છે. ખર્ચ વધે માર્કેટ

• સંકોચનકારી નીતિ (હાંચા વ્યાજદાર)

- વિદેશી મૂડી આકર્ષક છે, જેનાથી કુરન્સી મજબૂત પાવ છે
- નિકાસકારી માટે નિકાસ મોંઘી પાવ છે, વિદેશી - નિકાસ થઈ
- આયાતકારી માટે આયાત અર પાવ છે. અર્થે ઘટે, માર્જિન વધે અથવા વધે આયાત વધે.

2. માંગ અને કુગાવો પર અસર (પરોક્ષ અસર)

- વિસ્તરકારકારી નીતિ: અર્થતંત્રમાં માંગ વધે છે, જેનાથી સ્થાપનક્રિયસ

- સંકોચનકારી નીતિ - માંગ ઘટે છે. - આયાત ઘટે

3. ક્રેડિટ અને રીહાલ પર અસર

- નીચા વ્યાજદરથી લોન સસ્તી પાવ છે - નિકાસકારી અને આયાત બંને વધવાનું વિસ્તારી, પરંતુ વિનિમય દરની અસર વધુ પ્રબળ હોય છે.

- હાંચા વ્યાજદરથી ક્રેડિટ મોંઘું પાવ છે - વધવાનું વિસ્તાર અડચણ, જે આયાત - નિકાલને અસર કરે છે.